

Tuulia Innala, Marko Nurmikolu

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

HE 103/2024 vp

Kuuleminen 8.10.2024

HE 103/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Suomen Kuntaliitto ry kiittää hallintovaliokuntaa kutsusta tulla kuultavaksi hallituksen esityksestä HE 103/2024 vp ja antaa asiassa myös kirjallisen lausunnon. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia. Esityksen mukaan kunnan vastuu asumisen jätteistä rajattaisiin pääosin kotitalouksissa ja vapaa-ajan asumisessa syntyvään yhdyskuntajätteeseen. Lisäksi säädettäisiin akkujen ja paristojen markkinavalvontaviranomaisesta. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2025.

Yleistä

Kuntien näkökulmasta lakimuutosehdotuksen olennaisin kohta on kunnan jätehuoltovastuun supistaminen (JL 32 §). Toistuvat muutokset jätehuollon järjestämisvastuisiin haastavat kunnallisen jätehuollon pitkäkestoisen ja tuloksellisen kehittämisen. Kuntaliitto esittääkin, että jätelainsäädäntöä kehitettäisiin palvelujen turvaamisen, kiertotalouden tavoitteiden ehdoilla samalla edistään yhteistyötä julkisen ja yksityisen jätehuollon toimijoiden välillä.

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Pykälän 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan viittaus vakinaiseen asumiseen, asuntolaan ja muuhun asumiseen sekä korvataan nämä sanalla kotitalous. Lisäksi pykälään tehtäisiin lisäys, jonka mukaan kunnan järjestämisvelvollisuutta supistettaisiin tiettyjen, lähinnä sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvän sekä laitospäiväkotien asumisen muotojen osalta.

Kuntaliitto katsoo ensisijaisesti, että asumisen jätehuoltovastuisiin ei tulisi tehdä muutoksia, vaan asumisen jätehuollon järjestämisen olisi järkevää säilyä laajana kokonaisuutena kunnan jätehuoltovastuulla. Toteamme, ettei lain soveltamiseen kunnissa ole liittynyt sosiaali- ja terveysalan osalta tulkinta-epäselvyyksiä, vaan jätelakia on tältä osin pidetty selvänä. Sen sijaan

ehdotettu muutos voi vaikeuttaa etenkin syrjäseuduilla sijaitsevien pienten sote-toimijoiden jätehuoltopalvelun saamista.

Kunnat ovat vastanneet jätehuoltolain voimaantulosta vuodesta 1979 lähtien asumisen jätehuollon järjestämisestä osana kuntalaisten lakisääteistä palvelua. Kunnan tulee järjestää palvelunsa, kuten myös asumisen jätehuolto mahdollisimman yhdenvertaisesti kaikille kunnan asukkaille. Jatkossa näin ei kuitenkaan tapahdu, vaan **kunnan asukkaat jaetaan jätehuollon järjestämisen osalta kahteen erilaiseen kategoriaan asuintapansa perusteella. Laki ei siis enää takaa kaikille asukkaille samanlaisia oikeuksia jätehuoltopalveluihin, vaan nämä oikeudet riippuvat asumisjärjestelyistä.**

Ehdotus myös mahdollistaa varsin erikoisia tilanteita. Ehdotuksessa todetaan kohdassa 4.2.3 (s.18), että jatkossa kunnan vastuulta poistettavat asukkaat todennäköisesti käyttävät laittomasti kuntavastuulle jäävien asukkaiden kustannuksella edelleen kunnan tarjoamia muita kuin kiinteistökohtaisia palveluita. ”Muutos johtanee käytännössä siihen, että sote-toimipaikkojen asukkaat käyttävät tietämättään laittomasti kunnan keräyspisteitä – esimerkiksi apteekit eivät voi valvoa, että lääkejätteitä palauttavat asiakkaat ovat tavanomaisten kotitalouksien asukkaita, jotka maksavat kunnan jätemaksuja.”

Siirtymäajasta ja voimaantulosta

Esityksen mukaan kuntavastuun muutos tulisi voimaan vuoden 2026 alussa, mikä on sinänsä linjassa hyvinvointialueen jätehuollon järjestelyistä säädetyn 32 a §:n kanssa. Sen mukaan kunnan on järjestettävä hyvinvointialueen yhdyskuntajätehuolto vuoden 2025 loppuun saakka, ellei hyvinvointialue irtaudu tästä aiemmin 6 kuukauden irtisanomisajalla.

Kuntaliitto katsoo, että ehdotettu **muutoksen siirtymäaika on jo niin lyhyt (1 vuosi), että sen tulisi olla yksiselitteinen.**

Ehdotuksen voimaantulosäännös on kirjoitettu osin ristiriitaiseksi. Siirtymäpykälän mukaan kiinteistön haltija (käytännössä ajalla 1.7.-31.12.2025) voi irtisanomisen jälkeen itse hankkia jätehuoltopalvelun kiinteistölle, joka kuitenkin on edelleen jätelain 32 §:n mukaisesti kunnan vastuulla. Jätteen haltijan vastuu jätehuollon järjestämisestä jätelain 28 §:n mukaisesti ei vähennä kunnan voimassa olevaa 32 §:n mukaista vastuuta asumisesta sote- ja laitospaikojen kiinteistöjen asumisen jätteiden osalta, joka siis supistuu vasta vuoden 2026 alusta lukien. Tällöin myös sote-asuinkiinteistöjen jätehuollossa tulisi noudattaa kaikkia kunnallista jätehuoltoa koskevia säännöksiä ja määräyksiä vuoden 2026 alkuun asti mahdollisesta irtisanomaisesta huolimatta.

Kuntaliitto toteaa, että jokainen yksittäinen ja erillinen irtisanominen aiheuttaa kuntien jätelaitoksille ja viranomaisille ylimääräistä hallinnollista taakkaa,

joka on vältettävissä selkeällä ja yksiselitteisellä siirtymäajalla. **Ehdotukseen sisältyvä yleinen 6 kuukauden irtisanomisen mahdollisuus lain voimaan tultua, onkin lainsäädännöllisesti ongelmallinen ja tulee poistaa laista.**

Ns. kivijalkakiinteistöjen jätehuolto (JL 32.1 § 3 kohta)

Kuntaliitto huomauttaa, että 32.1 §:n 3 kohtaan (ns. kivijalkapykälä) on tehty muutoksia, jotka eivät ole olleet lainkaan esillä lausuntovaiheessa. Ns. kivijalkasäännöksen olemassaolo on erittäin tärkeä kiinteistöjen toimivan jätehuollon kannalta. Siihen ehdotetut muutokset eivät sinänsä muuta nykyisiä soveltamiskäytäntöjä. Elinkeinoelämän toimijoita ei voida pakottaa kunnalliseen jätehuoltoon, mikäli kiinteistöllä on mahdollista erotella elinkeinoelämän jätteenkeräys. Ehdotetut sanamuotojen muutokset saattavat joillekin selventää kohdan tarkoitusta, joten niitä voidaan siitä näkökulmasta katsoen pitää tarkoituksenmukaisina.

Lopuksi

Kuntaliitto toteaa, että suhteessa aiemmin lausunnoilla olleeseen versioon 32.1 §:n 1 kohdan terminologian muutoksen aiheuttamat vaikutukset muihin jätelain kohtiin on otettu aiempaa paremmin huomioon. On myös hyvä, että esimerkiksi Helsingin kaupungin asema sotepalveluiden erillisjärjestäjänä ja sen vaikutus jätehuoltojärjestelyihin on todettu ehdotuksessa selkeästi.

SUOMEN KUNTALIITTO

Marko Nurmikolu
Johtava juristi